

دکتر باقر پور کاشانی

غیریت عقل با روح

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

غیریت عقل با روح

در ارتباط با حقیقت عقل، «مَا الْعَقْلُ؟»، عقل چیست؟
آن چیزی که در فرمایشات معصومین علیهم السلام استفاده می‌شود، حقیقت عقل بیان
نشده است. یعنی واقعاً ماهیت عقل چیست، با توجه به آیات و روایات، به
نظر بنده چیزی فهم نمی‌شود.

اما اموری را نسبت به عقل ما می‌فهمیم.

از جمله اینکه، در فرمایشات معصومین علیهم السلام و آیات قرآن، توصیفاتی نسبت
به عقل شده، وصف‌هایی را نسبت به عقل مطرح کردند؛ که حالا مثلاً اگر
یک نفری این ویژگی‌ها را داشته باشد عقل دارد؛ اگر کسی این ویژگی‌ها را
نداشته باشد، مثلاً عقل ندارد یا عقلش خیلی کم است؛ چنین چیزی بیان
شده.

و نیز اینکه عقل و روح یک حقیقت هستند یا دو حقیقت؟ آن چیزی که به
نظر بنده از نصوص دینی استفاده می‌شود، اینها دو حقیقتند.

برعکس جمعی از فیلسوفان که اینها را یک حقیقت دانستند؛ به مراتب نفس،
به مراتب روح، تعبیر کردند به عقل.

مثلاً عقل هیولانی یا هیولائی، عقل به تعبیری بالفعل، عقل بالملکه، عقل مستفاد، اینها را دارای مراتبی دانستند.

بعضی باز اینها را ربط دادند به همان بحث حرکت در جوهر که نفس وقتی اشتداد پیدا می‌کند به مراتبی که نفس اشتداد پیدا می‌کند، تعبیر به عقل می‌شود. بعضی این را گفتند، بعضی نه.

بعضی مثلاً مثل ابن سینا که حرکت در جوهر را قبول ندارد، اما عقل را دارای مراتب می‌داند، بحث همان چهار تا مرتبه و عقل هیولانی و به تعبیری عقل بالفعل و عقل بالملکه و عقل مستفاد را مطرح کردند.

اما آن چیزی که به نظر بنده از نصوص دینی استفاده می‌شود، عقل و نفس دو حقیقتند. مثلاً تعبیری کردند وقتی سؤال می‌کنند از عقل در روایتی هست فرمودند:

مَثَلِ عَقْلِ بِهٖ نَفْسٌ، مَثَلِ چِراغی هِست در اِطاق، نوری هِست در اِطاق.

این نور غیر اطاق هست؛ غیر مکانیت هست! این سبب نورانیت این فضای اطاق می‌شود!

یا اینکه خود حقیقت عقل فرمودند شدت و ضعف پیدا می‌کند. یعنی شما گاهی اوقات عقلت در مرتبه‌ای هست، بعد عقلت ضعیف می‌شود، درجه عقلت پایین می‌آید.

یعنی این دقیقاً نفس پایین می‌آید؟

ما حرکت تنقصبی نداریم! حرکت در جوهر گفتیم حرکت تنقصبی نداریم، برگشت نداریم! اما در روایات ما گفتند که عقل‌ها دارای مراتبند، عقل‌ها شدت و ضعف پیدا می‌کنند.

و نکته دیگه در خصوص توصیفاتی که نسبت به عقل شده. توصیفات خیلی عظیمی شده در روایات ما، در آیات قرآن.

مثلاً در همین کتاب اصول کافی، روایتی هست که از حضرت سؤال می‌کنند:

«مَا الْعَقْلُ؟»

از امام صادق علیه السلام عقل چیست؟

حضرت پاسخ می‌دهند:

«مَا عُبِدَ بِهِ الرَّحْمَنُ، وَ اَكْتُسِبَ بِهِ الْجَنَانُ».

عقل چیزی هست که با آن خدا عبادت می‌شود، با آن بهشت کسب می‌شود. لذا عقل چنین ویژگی دارد.

یعنی اگر چنانچه با عقل، خدا عبادت نشود و فرد به واسطه شیئی دوزخی شود، آن در راستای حقیقت عقل نیست.

اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَوْلِيِّكَ الْفَرَجَ وَاقِمْنَا بِخِدْمَتِهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْأَئِمَّةِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

@aparat.com/be
_sooye_zohoor

v_bagherpour_
kashani

@seratehagh1

besouyezohour

bagherpoor-
kashani.com/

@serat12k

youtube.
com/c/seratehagh

https:
//naakhodaa.ir